Tarih Okulu
Kış 2009
Sayı II, 127-136.

TÜRKLERİN ANADOLU'NUN BATI KIYILARINI FETHİ VE KATALAN KUMPANYASI[*]

Keith HOPWOOD
Çeviren: Serdar ÇAVUŞDERE[**]

Batı Anadolu'daki Bizans hâkimiyetinin son yılları, üzerinde çok tartışılan bir konudur.[1] 1290'lı yıllardan sonra kaynaklar tabiatıyla Osmanlıların doğuşuna ve onların Bizanslı yerel idarecilerle olan ilişkilerine odaklanmıştır. Bundan olsa gerek, daha güneydeki Menteşe ve Aydın Beylikleri hem Bizans hem de Türk kronikleri nezdinde daha az dikkat çekmişlerdir. Ne var ki mühim bir kaynak Küçük Menderes Vadisi'ndeki Bizans hâkimiyetinin son aylarına, Nisan-Eylül 1304 dönemine ışık tutacak önemli bilgiler ihtiva etmektedir: Bu kaynak Katalan Kumpanyası'ndan Ramon Muntaner'in Kroniği'dir.[2] Bu dönemin önemi yeteri kadar vurgulanamamıştır. Aydınoğlu 24 Ekim itibariyle Ephesus / Selçuk'u ve bunun yanı sıra sonradan beyliğin merkezi olacak olan Pyrge / Birgi'yi ele geçirmişti.[3] Bu dönem, stretejik bakımdan çok önemli olan bu vadide iktidarın kat'i surette el değiştirdiği kritik aylardı. Nitekim Bizans orduları bir daha asla buraya sefere çıkamamışlardı. Sonunda Cyzicus / Bandırma'dan Menderes Vadisi'ne uzanan kara yolu nihai ve kesin surette Türklerin eline geçmişti. Böylece Smyrna / İzmir'in güneyindeki bütün topraklar Menteşe ve Aydın Beylikleri'nin hâkimiyeti altında toplanmıştı.

Mamafih Muntaner, nazım ve nesir şeklinde kaleme alınan, ziyadesiyle gelişmiş Anadolu veya Bizans kronik tarih geleneğine katkıda bulunmak için

---

[*] Keith Hopwood, "The Catalan Company in Anatolia and the Turkish Conquest of the Western Seabord", *XIV. Türk Tarih Kongresi*, Ankara 9-13 Eylül 2002, cilt: I, Ankara 2005, s. 383 – 390.

[**] Bu makale İngilizce aslından Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı Doktora öğrencisi Serdar Çavuşdere tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiştir. E-posta: serdarcavusdere@hotmail.com

[1] Gibbons (1916) 13 ff; Wittek (1934) muhtelif yerlerde; Lindner (1983) bölüm 1; Cahen (2001) 227-236; İnalcık (1985); Zachariadou (1991); Akın (1968).

[2] Lady Goodenough tarafından yapılan İngilizce tercüme, 2 cilt (1921).

[3] Lemerle (1957) 37-8; Cahen (2001) 227-36.

yazmıyordu. O, Roger de Flor'un kâtibi ve sağ kolu sıfatıyla paralı birliklerin günlüğünü kaleme alıyordu. Muntaner eserinde, ilk olarak Kumpanya'nın 1303'de Papa ve II. Frederick arasındaki savaşa son veren Caltabellota Barışı'ndan önceki faaliyetlerini ve sonra da Kumpanya'nın Bizans topraklarına doğru ilerleyişini, buradaki ve son olarak da Yunanistan'daki seferlerini kayda geçirmiştir.[4] Anadolu ile ilgili bölümler bütün eserin küçük bir kısmını (Goodenough'ın iki ciltlik İngilizce tercümesinde 20 sayfa kadar) oluşturmasına rağmen bu bölümler tumturaklı zafer öykülerinin yanı sıra beyliklerin sahip olduğu kuvvetlere ve onların ekonomik ve sosyal tabanlarına dair paha biçilmez ayrıntılar ve ipuçları da içermektedir.

Öncelikle 1304 tarihinde Batı Anadolu'nun vaziyetini açıkça ortaya koymak gerekmektedir ki, bu tarih 13. yüzyılın ortalarına doğru meydana gelen iki büyük değişim ile bağlantılıdır: İlki Moğol fütuhâtı ve 1243'den sonra Konya Selçuklu Sultanlığı'nın vassallik konumuna düşmesi,[5] ikincisi ise 1261'de Constantinople / İstanbul'a yeniden hâkim olunduktan sonra Bizans'ın batıdaki gelişmelere ağırlık veren politikası.[6] Her iki gelişme de bölgedeki büyük devletlerin zayıflaması ve küçük, yerel güç birliklerinin doğuşu anlamına gelmektedir. Bu süreç, Doğu'daki Moğol fütuhâtından kaçıp, uç bölgelerine yerleşen mültecilerin oluşturduğu yığılma ile daha da hızlanmış ve büyümüştür. Moğol fütuhâtından kaçanların çoğu hayvanları için otlak talebinde bulunan göçebelerdir ve zamanla Anadolu'nun Türklerin elinde bulunan topraklarında otlaklar üzerindeki baskılarını arttırmışlar ve aynı zamanda hem yerleşik hem de kendileri gibi yeni gelen Türkleri Sangarios / Sakarya, Hermos / Gediz ve Meander / Menderes yörelerindeki kışlak bölgelere göç etmeye zorlamışlardır. Bu baskı aynı zamanda bazı Türkleri tarıma yöneltmiştir: Osman'ın cülusunda işittiğimiz, zaten yerleşik Türk gruplarından ayrı oldukları bilinen "*göçer evli etrak*" bunlardandır.[7]

Bu süreç, aynı zamanda Doğu'dan kaçan çiftçi, kalifiye esnaf ve dinî liderler tarafından daha da ileri noktalara taşındı.[8] Zira uç bölgeleri bu dinî liderlere, hanedan oluşturma hususunda bölgenin yerel otorite sahiplerine

[4] Previté-Orton (1936), IV ve XIX.
[5] Cahen (2001), üçüncü ve dördüncü bölümler.
[6] Geanakoplos (1989).
[7] Bk.: Hopwood (1991) ve (1993).
[8] Sümer (1960)

katkıda bulunmak için gerekli ortamı sunuyordu. Manevî akıl hocası ve kayınpederi Edebali'nin desteğini alan Osman bu liderlerden biriydi.[9]

Osman, 1301/2 yılında Bapheus / Koyun Hisar Savaşı'nda Bizans ordusunu ağır bir yenilgiye uğratmıştı.[10] Bir taraftan Prusa / Bursa civarındaki küçük kaleleri düşürürken diğer taraftan da Nicaea / İznik kuşatması devam ediyordu. Osman aynı zamanda Yenişehir'de bir başkent kurmuş[11] ve bir piyade kuvveti oluşturmaya başlamıştı: bu, yerleşmeye yönelik kesin bir işaretti.

Güneye dönersek, Germiyanoğulları 1276'dan beri Cotyaeum / Kütahya'ya hakim idiler.[12] Germiyanoğulları'ndan bağımsız hareket eden Karası de aynı asırda bağımsızlığını ilan etmişti.

Bununla beraber en erken oluşumlar bölgenin Güney-doğusunda ortaya çıkmıştır. Nitekim, Ebu'l-Fida'ya göre Laodiceia / Denizli'ye kadar uzanan bir devlet kurmuş olan Türkler, 13. yüzyılın ortalarından itibaren, Makre / Fethiye Körfezi'nden hareketle denizden Caria'ya akınlar düzenliyorlardı[13] (Sonraki döneme ait bir kaynak olan Yazıcızâde Ali[14] bu bölgeyi Laskaridlerin ülkesi anlamına gelen Leşkeri-ili şeklinde kaydetmiştir, yani tam da Rûm-ili topraklarında Aydın-ili'ni karşılayan bir terim). Ancak bu faaliyetleri gerçekleştirenlerin isimlerinin belli olmayışı bu yazıda işlenen dönemi açığa kavuşturmada bazı sorunlar doğurmaktadır: Ebu'l-Fida'nın verdiği bu bilgiler, 1260'lı yılların başında Denizlili Mehmed Beğ'in akim kalan devlet kurma teşebbüsünde kendisine merkez seçtiği Denizli'yi işaret edebilir,[15] yoksa onun beyliğinin sınırlarını değil. Bu bilgiler, muhtemelen, 13. yüzyılın birinci yarısına da ait olabilir ve bu durumda Bizans'a karşı düşük seviyede seyreden Türk saldırılarına açıklık getirebilir, fakat anlaşılan o ki, bu akınlar, kendisine merkez olarak önce Köyceğiz'i sonra da Milas yakınlarındaki Peçin Kalesi'ni seçen bir organizasyonun öncü hareketleri gibi görünmektedir. Menteşeoğulları tarih sahnesine ilk kez Andronikos'un Tralleis / Andronikopolis / Aydın civarında yürüttüğü seferin etkilerini ortadan kaldırdıkları 1280 yılında çıkmışlardır.[16] Genellikle Menteşe'nin akınlarını Doğu'dan icra ettiği

[9] Ocak (1989); Erünsal & Ocak (1995); Mélikoff (1998).
[10] İnalcık (1993).
[11] Neşrî 34a.
[12] Akın (1968), 16.
[13] Wittek (1934), 1-3.
[14] Wittek (1934), 32-3.
[15] Cahen (2001), 191-3.
[16] Pachymeres I, 193-201 (Bonn); Laion (1972), 24-5.

farzolunmaktadır. Pachymeres eserinde Menteşe'den "cesur" anlamına gelen Menteşe Salpakis diye söz etmektedir. Fakat çoğu bilim adamı bunu Sahil-Beğ, Kıyıların Emiri şeklinde okumuştur:[17] Bu, ona verilen bir unvan idi veya o, güney-batı kıyılarının komutanı olarak anılıyordu.

1294 yılında artık İmparator sıfatıyla Andronikos, genç bir saray mensubu Aleksios Philanthropenos'u mevcut tehdidi ortadan kaldırması için Menderes Vadisi'ne gönderdi.[18] Pachymeres'e göre Philanthropenos, üstlendiği görevin de ötesinde Menteşe'nin dul karısını göldeki bir kalede kuşatma altına aldı. Salda Gölü ve Acıgöl sözü edilen göl için uygun adaylar değillerdir; geriye türlü türlü harabeleri ve sahip olduğu Menteşe geleneği ile Köyceğiz kalmaktadır. Şayet bu doğru ise o halde Menteşe, Menderes vadisine düzenlediği akınları kuzeyden gerçekleştirmiyordu; Türkler, Muğla ve Çine arasındaki bölgeyi geçtikten sonra Çine Çayı'na iniyorlar ve böylece güneyden Aydın'a ulaşıyorlardı. Sonraki başkent Milas'dan (Beçin Kale) Bafa Gölü vasıtasıyla Anoia'ya (Kadı Kalesi), Selçuk'a ve oradan da Küçük Menderes ve Tire'ye uzanan bir kıyı yolu oluşturulmuştu. Anlaşılan Bizans toprakları güneyden çembere alınıyordu. Bu durum Menteşe'nin, damadı Aydınoğlu Sasa Beğ'e neden Söke'den Selçuk'a kadar olan yerlerin idaresini verdiğini de açıklamaktadır.

Şimdi bu tabloyu teyid edip etmediğini ve buna daha hangi ayrıntıları ekleyebileceğini görmek için Muntaner'e dönelim. Katalanlar 1303 Eylülü'nde İstanbul'a geldiler. Muntaner, "Yunan" deliliğine bir örnek olarak onların merhametten yoksunluğundan şu şekilde bahseder:

> Biz İstanbul'da iken Türklerin yüzünden Anadolu'dan kaçıp gelen insanlar İstanbul'un çöp yığınları arasında, aç ve sefil bir şekilde hayat sürmeye çalışıyorlardı ve her çeşit yiyeceğin bulunduğu büyük bir pazarın mevcudiyetine rağmen Tanrı aşkına bile olsa hiçbir Yunan onlara hiçbir şey vermiyordu (ss. 491-2).

Bu Türk akınları İstanbul'da çok sayıda göçmenin yığılmasına sebep oluyordu ve bu göçmenlerin acılarına karşı halkın takındığı duyarsız tavır,

[17] Pachymeres I, 290, Bonn 469, Wittek 1934, 29; buna mukabil Balivet (1999), Kısım III bölüm I.
[18] Grulland (1922).

1280'li yıllardan itibaren Türklerin artan tempodaki akınlarıyla birlikte İstanbul'a doğru büyük bir kaçışı da doğurmuştu.[19]

Genel plan Cyzicus / Bandırma'dan güneye doğru hareketle Balıkesir ve Manisa üzerinden ana savaş üssünün bulunduğu Smyrna / İzmir'e ulaşmaktı. Orduya refakat eden donanma ise, ihtiyaçların karşılanmasının zor olduğu durumlarda ordunun ilerlemesini sağlamak için kışın Sakız'da olacaktı (Smyrna / İzmir bir kez daha ileri üs olarak anılıyor). Muntaner, Katalanların vazifelerini yerine getiren 1500 atlı ve 4000 piyadeden müteşekkil bir kuvvet teşkil ettiklerini naklediyor.

Böylece Katalanlar 1303 yılı sonlarında, Bizans medeniyetinin doğal cebi ve antik bir surla korunan dar boğazlı Kapıdağ Yarımadası için oldukça geniş olan Cyzicus / Bandırma'ya geldiler. Katalanlar kimliği belirsiz bir grup Türk'ün "iki ırmak arasında" muhtemelen Manyas Gölü ile Marmara Denizi arasında, tam da bugünkü Bandırma'nın doğusunda oldukları haberi üzerine onlara saldırmaya karar verdiler. Ailelerinden ötürü Türklerin direnci kırıldı: Zira bu Türkler hâlâ yarı göçebe bir hayat sürüyorlardı ve savaşçılar aileleri ve yanlarındaki fuzuli eşyaları ile birlikte hareket etmek zorundaydılar. Neye uğradıklarını şaşıran Türkler kısa sürede bozguna uğratıldılar.

Bu noktada burayı ellerinde tutan Türklerin kimler olduğu belli değildir, fakat hikâyede sonradan burada karşımıza Cesa ve Tiu toplulukları çıkmaktadır (s. 496, bölüm xxv). Cesa, Karasi veya Germiyan'dan bozulma olabilir. Zira bu topluluktan sonradan Philadelphia / Alaşehir yakınlarında yeniden bahsediliyor. Ben burada ikinci topluluğun üzerinde durmak istiyorum. Tiu'nun hangi topluluk olduğunu tespit etmek daha zor gözüküyor: bu isimle ilintili tek topluluk Osmanlılardır, fakat Neşrî ve Aşıkpaşazâde'de Katalanlardan hiç bahsedilmiyor. Ancak Neşrî (42a), Gazi Abdurrahman ile bazı "seçilmiş kafirler" arasında ne zaman yapıldığını yazmadığı ve Türklerin bozgunu ile sonuçlanan bir çarpışmadan söz ediyor. Neşrî'nin kaydı doğru olsa bile onun bu bölümü yanlış yere kaydettiği anlaşılmaktadır, zira Neşrî bu olayı 1326'da Prusa / Bursa'nın düşüşünün hemen akabinde naklediyor.

Şayet bu ifadeler doğru ise, o halde Osmanlılar niçin Tiu diye tesmiye edilmişlerdir? Nicoloudis dahice bir çözüm sunuyor.[20] Ertuğrul, Bizanslıların "Itea" dedikleri Söğüt'te yerleşmişti ki, bu söz Türkçedeki gibi "söğüt" anlamına gelmektedir. O halde Bizanslılar Osmanlılara "Itea halkı" diyorlardı

[19] Bithynia'dan çok sayıda mülteci vardı. Pachymeres I, 334-5.
[20] Nicoloudius (1996) 158.

ki, bu ifade zamanla Tiu şeklini almış olabilir. Dolayısıyla Osmanlılar 1303 ve 1304 yılında Katalanlar ile karşılaşmışlardır.

Katalanlar kışı sefer hazırlıklarıyla geçirdiler ve 1 Nisan 1304'te Cyzicus'tan yola koyuldular. Soylu bir şehir ve 18 millik çevresiyle dünyanın en büyük şehirlerinden biri ve hatta Roma ve İstanbul kadar büyük olan Philadelphia / Alaşehir'e kadar Katalanların yolculukları veya izledikleri rota hakkında hiçbir ayrıntıya vâkıf değiliz.

Burada yazar abartmaktadır.[21] Philadelphia / Alaşehir Sultan'ın vassali Manuel Palaeologus dönemine kadar Sultan'ın yerle bir ettiği üçüncü yüzyıldan kalma surlarla çevrili bir yerdi.

Şehir, Cesa ve Tiu Türkleri tarafından bir kez daha tehdide maruz kalmış, ancak Türkler yeniden geri püskürtülmüştü. Tüm bunlar tam donanımlı bir ordudan ziyade yarı göçebe bir topluluğun kırsal alanda kısmen de olsa kontrolü ele aldığını göstermektedir. Ancak ağır zırhlarla donanmış Batılı şövalyeler ve piyadeler Türk kuvvetlerini kolaylıkla yerlerinden edebilmişlerdir. Buna rağmen, Batılı birliklerin çekilmesinden sonra Türkler eski mevkilerini yeniden kazanmışlardır. 1304 yılında bölgede tek kalıcı garnizon dahi kurulmuş olsaydı, İmparatorluk kurtarabilirdi. Katalanların ilerleyişi kolay olmuştu, çünkü düşmanları tarafından esaslı bir dirençle karşılaşmamışlardı.

Böylece Büyük Dük ve Kumpanyası 15 gün Philadelphia'da kaldıktan sonra oradan ayrıldılar ve önce Nymphaeum ve ardından da Magnesia şehrine ve oradan da Tire'ye intikal ettiler (s. 497, bölüm 205).

Burada izlenen yolun yoruma ihtiyacı vardır. Normal güzergâhtan sapılmış olsa bile Magnesia (Manisa)'nın Nymphaeum (Kemalpaşa)'dan önce gelmesi akla daha uygun görünmektedir. Fakat yine de Nymphaion (o esnada kuşatma altındaki Nicaea / İznik ile birlikte), Lascarid sülalesinin Anadolu'daki merkezi olduğundan ziyarete değer görülmüştür. Bu bölge Philanthropenos'un 1295'deki isyanına destek vermiştir ve bundan ötürü Katalan birliklerinin bu bölgedeki Bizans vatandaşlarının sadakatini temin etmek için buraya uğramasından şüphesiz yarar umulmuştur. Magnesia / Manisa önemliydi. Bundan dolayı biraz güzergâh dışına çıkılarak süratle Küçük Menderes Vadisi'ne geçmek gerekti. Nitekim günümüzde iki Batılı yolcu Kızılcadağ yolunu kullanarak doğrudan Manisa'dan Bayındır'a geçmişlerdir: Bu Batılı yolcuların kullandığı şimdiki E42 yolu o zamanlar sular altındaydı.

[21] Pralong (1984).

Tyre / Tire'deki Türkler ise Menteşe (Mondaxia) askerleri tarafından takviye ediliyorlardı (s. 497, bölüm ccvi). Muntaner'in dikkatini şehrin iki mil dışında bulunan St. George Kilisesi çekmiştir. Bu kilise günümüze kadar varlığını koruyamamıştır. Fakat şehir surlarının dışındaki büyük aziz mezarları geç antikçağın izlerini yansıtmaktadır: Seleuceia dışındaki St. Thecla, Efes dışındaki St. Lazarus ve Danişmendnâme'nin Paphlagonia'da kaydettiği surların dışında yer alan isimsiz kilise ve manastırlar. Muntaner'in bahsettiği bu yer ayrı bir geç antikçağ şehridir.

Bu sırada bir Türk saldırısı daha meydana geldi. Bu saldırıda Türkleri ihtiyatsızca dağların içlerine doğru kovalayan Katalan birliğinin komutanının teşrifatçıbaşısı Corberet de Alet hayatını kaybetti, fakat Türk saldırısı da geri püskürtüldü. Türklerin zahmetsizce Aydın ve Muğla'ya çekildikleri bu dağlar Aydın Dağları olmalı.

Katalanlar, bu Türk saldırısının atlatılmasının ardından Kuşadası'nın hemen güneyindeki Ani / Anoia / Kadıkalesi vasıtasıyla bulundukları yerden geri çekilmeye karar verdiler. Roger de Flor bunun için Ramon Muntaner'i görevlendirdi. O da Ephesus / Selçuk'a kadar ki yolculuğunu kayda geçirdi. Donanmanın komutanı Muntaner 500 piyadelik bir kuvvete sahip olduğu halde Kadıkalesi'nde Türkler tarafından sıkıştırıldığından, bir çıkış yolu bulup Ephesus / Selçuk'a ulaşması çok zor olmuştu. O halde anlaşılan odur ki, Türk topluluklarının kuvvetlice yerleştiği Güney'den büyük bir baskı vuku buluyordu. Benim hipotezlerime göre bu baskı Menteşe Beyliği'nden kaynaklanmaktadır.

14. yüzyılda kıyı yolunu takip ederek Milas'dan Söke'ye kolaylıkla geçilebiliyordu: Bu güzergâh Türklerin Bizans topraklarına geçmek için kullandığı ana yol idi. Komnenos hanedanı döneminde Anoia'nın tahkim edilmesi,[22] geç ortaçağda Küçük Asya kıyıları boyunca uzanan Kuzey-Güney yolunun ne kadar önemli olduğuna delalet etmektedir. Türk saldırılarının güneyden gerçekleşiyor olması da bu olguyu kanıtlamaktadır.

Olayın bir sonraki safhası daha büyük bir sorunsaldır. Roger Anadolu'yu gezmek istemiştir ve bunu için de Anadolu ile Ermeni Krallığı'nı ayıran "Demir Kapı"ya ulaşmayı arzulamıştır (s. 501, bölüm: ccvii). Onun bu emelini gerçekleştirmesine Atia (Aydın) Türkleri ve diğerleri mani olmuştur.

[22] Müller-Weiner (1961).

Roger'ın 1304'de Anadolu'yu bu şekilde geçmek istemesi Türklerin mukavemetinden dolayı tehlikeli bir teşebbüs olurdu: doğu beylikleri gibi Selçuklu Devleti de hâlâ varlığını koruyordu. Bundan ötürü anlaşılan odur ki, Roger'ın amacı muhtemelen yereldi. Bean[23] Karabel geçidindeki (Kemalpaşa ile Kızılcadağ arasında) bir kemerde bir Hitit anıtına işaret ediyor. Burası "Demir Kapı" ve gerçekten de Aydınoğulları'nın gösterdiği direnci körükleyen yer olmalıdır. Nitekim tam da Küçük Menderes Vadisi'nin kuzeyine düşen bu yer, muhtemelen Aydınoğulları'nın İzmir bölgesini istila etmesine mani olmak için en isabetli yerdir.

Bundan dolayı Muntaner'in verdiği bilgiler Güney-Batı Anadolu'nun durumunu anlamak için büyük önem arzetmektedir. Sosyal tarih açısından ise bu bilgiler daha az öneme sahiptir: Onun Efes listesinde yer alan St. John'ın mucizelerine ve mezarına dair verdiği bilgilerin sonradan Aydınoğulları'nın hâkimiyetindeki Efes'e dair verilen bilgilerle hiçbir tezat oluşturmadığı görülmektedir.[24]

Muntaner'in kaleme aldıkları muhakkak surette göstermektedir ki, yarı göçebe Türk topluluklarının Bizans Asya'sına sızması Güneyden ve kıyı yolu ile gerçekleşmektedir. Ayrıca Philanthropenos'un Meander / Menderes dolaylarına yaptığı sefer bu bölgede nasıl bir Bizans – Türk toplumunun inkişaf etmekte olduğunun da kanıtı gibidir. Philadelphia / Alaşehir'de 15. yüzyılda bile varlığını sürdüren tuhaf gelenekler merkezî Bizans değerlerinin, şehirlerinin o zamandan kalan göstergeleridir.

1303-4 yıllarında meydana gelen gelişmelerden anlaşıldığı kadarıyla Katalan Kumpanyası'nın gerçekleştirdiği faaliyetler tam anlamıyla faydalı olmadı. Katalanların ayrılmasının üzerinden birkaç hafta geçmeden Ephesus / Selçuk ve Pyrge / Birgi Aydınoğulları tarafından zaptedildi (24 Ekim 1304) ve Küçük Asya'da Bizans'ın elinde kalan yerlerin güneyinde yeni bir beylik teşekkül etti. Bu durum gerçekten sefere katılmış olmasına rağmen Muntaner'i okumakla anlaşılamaz. Bizim idrak ettiğimiz ve Muntaner'in farkında olmadan doğruladığı bu gelişme, yani Ege bölgesinin güneydoğusunun tedricen Türklerin eline geçmesi, Menteşe ve Aydın Beyliklerinin temellerinin atılması anlamına gelmektedir.

[23] Bean (1967), 55-7.
[24] Vryonis (1971), 343-8; Foss (1979), 148-9.

KAYNAKÇA

AKIN (1968): H. Akın, *Aydınoğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, Ankara.

BALIVET (1999): M. Balivet, *Byzantins et Ottomans: Relations, Interactions, Succesion*, İstanbul.

BEAN (1967): W. E. Bean, *Aegean Turkey*, London.

CAHEN (2001): C. Cahen, *The Formation of Turkey*, London.

ERÜNSAL-OCAK (1995): Erünsal-Ocak, *Menâkıbu'l-Kudsiyye fî Menâsîbi'l-Ünsiyye*, Ankara.

FOSS (1979): C. Foss, *Aphesus after Antiquity: A Late Antiquity, Byzantine and Turkish City*, Cambridge.

GENNAKOPLOS (1959): D. Gennakoplos, *Emperor Michael Palaeologos and the West*, Cambridge, Mass.

GIBBONS (1916): H. A. Gibbons, *The Foundation of the Ottoman Empire*, London.

GUILLAND (1922): R. Guilland, "Alexios Philanthropéne", *Revue des Lyonnaise*, 47-59.

HOPWOOD (1991): K. R. Hopwood, "Nomads or Bandits? The Pastoralist / Sedentarist interface in Anatolia", *Byzantinische Forschungen* XVI, 179-94.

HOPWOOD (1993): K. R. Hopwood, "Peoples, Territories and States: the formation of the Beğliks of pre-Ottoman Turkey", C. E. Farah, (ed.), *Decision Making and Change in the Ottoman Empire*, Kirksville, Mo., 129-38.

İNALCIK (1985): H. İnalcık, "The Rise of thwe Turcoman Maritime Principalities in Anatolia", *Byzantinische Forschungen* IX, 179-217.

İNALCIK (1993): H. İnalcık, "Osman Ghâzi's Siege of Nicaea and the Battle of Bapheus", E. Zachariadou (ed.), *The Ottoman Emirate (1300-1989)*, Rethymnon.

LAION (1972): A. Laion, *Constantinople and the Latins*, Cambridge, Mass.

LEMERLE (1957): P. Lemerle, *L'Emirat d'Aydın, Byzance et l'Occident*, Paris.

LINDNER (1983): R. P. Lindner, *Nomads and Ottomans in Medieval Anatolia*, Bloomington, Indiana.

MÉLIKOFF (1998): I. Melikoff, *Hadji Bektache: un Mythe et ses Avatars*, Leiden.

MULLER-WIENER (1961): Muller-Wiener, "Mittelalterlische Befestigungen im Südlischen Ionien", *Istanbul Mitteilungen* II, 5-119.

NICOLOUDIS (1996): N. Nicoloudis, *Laonikos Chalkondyles: A Translation and Commentary of the Demonstration of History (Books I-III)*, Athens.

OCAK (1989): A. Y. Ocak, *La Révolte de Baba Resul ou la Formation de l'Hétérodoxie Musulmane en Anatolie au XIIIe siécle*, Ankara.

PRALONG (1984): A. Pralong, "Les Remparts de Philadelphie", *Philadelphie et autres Etudes*, Paris, 101-25.

PREVITÉ-ORTON (1936): G. W. Previte-Orton, *A History of Europe 1198-1378*, London.

SÜMER (1960): F. Sümer, "Anadolu'ya Yalnız Göçebe Türkler mi Geldi?", *Belleten* 24, 567-96.

VRYONIS (1971): S. Vryonis, *The Decline of Medieval Hellenism and the Process of Islamization from the Eleventh through the Fifteenth Century*, Berkeley, Ca.

WITTEK (1936): P. Wittek, *Das Fürstentum Menteche*, Istanbul.

WITTEK (1938): P. Wittek, *The Rise of the Ottoman Empire*, London.